

УДК 141.7+1.316.3

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-7>**Пальчинська Мар'яна Вікторівна**

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
вул. Кузнечна, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-5860-9546

Кокорєв Олексій Вікторович

доктор політичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
вул. Кузнечна, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-7391-2498

СОЦІАЛЬНЕ ПРОЄКТУВАННЯ В УМОВАХ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність. У статті аналізується соціальне проектування як комплекс дій, спрямованих на створення оптимальних змін суспільства та його складових в умовах соціокультурних трансформацій та невизначеності. Процеси, притаманні сучасному суспільству у глобальних масштабах, зокрема, віртуалізація, вимагають застосування найбільш ефективних методів соціального проектування, спроможних сприяти адаптації особистості, соціальних груп, інститутів та суспільства в цілому до змін.

Мета статті – охарактеризувати особливості соціального проектування в умовах віртуалізації суспільства.

Завдання дослідження:

- проаналізувати концепт поняття «соціальне проектування»;
- окреслити роль соціального проектування в суспільстві, що підпорядковується подальшій віртуалізації;
- з'ясувати ступінь впливу соціального проектування на життєдіяльність особистості та суспільних інститутів в сучасних соціокультурних умовах.

Методологія дослідження. Дослідження ролі соціального проектування в умовах віртуалізації соціального та особистісного буття ґрунтується на засадах комплексного застосування методів соціально-філософського аналізу.

Основними методологічними засобами дослідження особливостей віртуалізації процесів стали системний та соціокультурний підходи в їхній діалектичній єдності.

Системний підхід надав змогу дослідити сучасне суспільство у комплексі трансформаційних процесів та виокремити провідні характеристики соціального проектування у контексті віртуалізації суспільства.

Соціокультурний підхід, орієнтований на розуміння суспільства як динамічної соціокультурної системи, застосовано задля визначення значущості соціального проектування для розвитку суспільства у сучасних умовах та його ефективній адаптації до змін.

Діалектичний метод дав можливість здійснити аналіз процесу віртуалізації соціальних практик та виокремити суперечності впровадження деяких інновацій, зокрема у соціальному проектуванні.

Результати дослідження. Інновації у соціальному проектуванні в умовах віртуалізації суспільства пов'язані також із залученням у проєктну діяльність ресурсів віртуального простору, яка забезпечує не тільки різні стадії розробки проєкту, а його повну або часткову реалізацію не лише у соціальному, а також у віртуальному просторі сучасного суспільства.

В умовах віртуалізації суспільства констатуємо актуалізацію інтересу до віртуальних проєктів. Саме віртуалізація як глобальний процес сприяє оптимізації соціального проектування завдяки перенесенню певного комплексу дій в віртуальний простір.

Ефективне соціальне проектування у сучасних умовах можливе при вдосконаленні технології соціального проектування із урахуванням змін, яким підпорядковується суспільство у глобальних масштабах. У процесі розробки і реалізації соціального проекту використовуються як вже наявні технології, так й інноваційні.

Ключові слова: соціальне проектування, соціальні трансформації, віртуалізація, сучасне суспільство, інновації.

Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю аналізу соціального проектування як системи дій, спрямованих на створення оптимальних змін суспільства та його складових в умовах соціокультурних трансформацій та невизначеності. Процеси, притаманні сучасному суспільству у глобальних масштабах, зокрема, віртуалізація, вимагають застосування найбільш ефективних методів соціального проектування, спроможних сприяти адаптації особистості, соціальних груп, інститутів та суспільства в цілому до змін. Актуалізується проблема пошуку методологічно обґрунтованих концепцій соціального проектування, які інтегрують сучасні наукові розробки і практику реалізації соціальних проєктів.

Ступінь наукової розробки проблеми. Соціальне проектування і його використання в соціальній практиці складна і дискусійна. Із урахуванням важливості тієї ролі, яку відіграють соціальні проєкти в сучасному світі, необхідно відзначити, що актуальність теми далеко не обмежується сферою теоретизування. Соціально-філософський аналіз інноваційних технологій у соціальному проектуванні є одним із методологічних базисів, на якому ґрунтується сучасна практика моделювання соціальних процесів.

Методологічні та гносеологічні аспекти соціального проектування у сучасних умовах окреслені в наукових розробках Безпалько О., Бутченко Т., Гараєдагі Дж., Жаровської О., Іонової І., Клешні Г., Нагорної Г., Пономаренко О., Шкуро В., та ін. Особливості життєдіяльності особистості та суспільства в умовах віртуалізації суспільства знайшли відображення у роботах Арапакі М., Борінштейна Є., Добролюбської Ю., Кравцова Ю., Литовченко І., Любимого Я. Огорокової В., Поліщук О., Романенко М. та ін. Однак слід зазначити, що подальша наукова розробка особливостей соціального проектування та його значущості в контексті віртуалізації суспільства потребують подальшої теоретичної розвідки та практичного втілення у систему соціальних відносин сучасного суспільства.

Мета статті – охарактеризувати особливості соціального проектування в умовах віртуалізації суспільства.

Завдання дослідження:

- проаналізувати концепт поняття «соціальне проектування»;
- окреслити роль соціального проектування в суспільстві, що підпорядковується подальшій віртуалізації;
- з'ясувати ступінь впливу соціального проектування на життєдіяльність особистості та суспільних інститутів в сучасних соціокультурних умовах.

Методологія дослідження. Дослідження ролі соціального проектування в умовах віртуалізації соціального та особистісного буття ґрунтується на засадах комплексного застосування методів соціально-філософського аналізу.

Основними методологічними засобами дослідження особливостей віртуалізації процесів стали системний та соціокультурний підходи в їхній діалектичній єдності.

Системний підхід надав змогу дослідити сучасне суспільство у комплексі трансформаційних процесів та виокремити провідні характеристики соціального проектування у контексті віртуалізації суспільства.

Соціокультурний підхід, орієнтований на розуміння суспільства як динамічної соціокультурної системи, застосовано задля визначення значущості соціального проектування для розвитку суспільства у сучасних умовах та його ефективній адаптації до змін.

Діалектичний метод дав можливість здійснити аналіз процесу віртуалізації соціальних практик та виокремити суперечності впровадження деяких інновацій, зокрема у соціальному проектуванні.

Викладення основного матеріалу. Трансформації, яким підпорядковується сучасне суспільство, впливають на самоорганізацію суспільних процесів. Одним із таких процесів є віртуалізація, що викликає докорінні зміни на суспільному та індивідуальному рівнях свідомості: «Віртуальність розглядається як специфічний різновид символічної реальності, що створюється на основі комп'ютерної техніки і перебуває у комп'ютерній сфері. Однак, віртуалізація – це не лише технічний процес створення віртуального суспільства як паралельного реальному, а й процес суспільний, що змінює суспільство загалом» [10, с. 221].

Наукові концепції віртуалізації розглядали цей глобальний процес також у розрізі особливостей соціального моделювання різних сфер сучасного суспільства, коли «..коли свідомість поглинається в штучно утворене інформаційне поле знань, думок, теорій» [10, с. 222] та створює можливість проектувати соціальну реальність: «Створення, проектування образів майбутнього, їхня побудова передбачає поєднання теоретичних досліджень, усвідомлення практичної ефективності та досвіду розробки форм і технологій для досягнення ефективного майбутнього. З-поміж різноманітного застосування проектування як способів пізнання дійсності окремого філософського осмислення потребує соціальне проектування, як найбільш раціональний спосіб організації буття людини у суспільстві» [5, с. 37]. Вищенаведене підкреслює значущість соціального проектування як інструменту контрольованих змін у суспільстві в цілому або в окремих його сферах задля покращення соціальної життєдіяльності.

Шкуро В., розглядаючи передумови виникнення соціального проектування, виокремлює наступні особливості цієї діяльності у сучасних умовах, а саме:

- потребу у зміні і розвитку тих чи інших соціальних систем або соціальних об'єктів;
- соціальну необхідність у подоланні стихійного розвитку соціальних процесів і забезпечення їх спрямованості у задоволенні соціальних потреб; потребу у реалізації соціальної творчості;
- соціальну необхідність керованому розвитку соціальних систем і процесів; потребу у створенні соціальних систем, які характеризуються збалансованістю відносин усередині системи і гармонізацією відносин з іншими системами;
- орієнтацію на оптимальні форми буття соціальної системи, її ефективності, раціональності; соціальну потребу в зниженні рівня соціальної деструкції, рівня неорганізованості і нестабільності [13, 265–266].

Існують різні підходи до визначення проектування та його сутності. Відповідно до думки Безпалько О., воно може тлумачитися як «визначення версій чи варіантів розвитку або зміни певного явища чи об'єкту; конструювання варіантів оптимального майбутнього стану об'єкту; форма випереджального відображення і перетворення дійсності, спрямована на конструювання системи параметрів майбутнього матеріального об'єкту чи якісно нового його стану; прийняття рішень в умовах невизначеності» [1, с. 22].

Об'єктом проектування у соціальній сфері, за визначенням Бутченко Т., є «сукупність суспільних відносин, що характеризуються проблематичністю функціонування або розвитку з точки зору забезпечення єдності певних соціальних спільностей: сімей, громад, етносів, націй, класів і народів у цілому» [2, с. 16]. Також науковиця підкреслює, що важливу роль у процесі конституювання соціальних спільностей відіграють і суб'єктивно-духовні фактори: спільна мова, традиції, ідентичність, історична пам'ять та ін. Це твердження корелює із висновками П. Бергера та Т. Лукмана, які бачать підґрунтя соціальної спільності в комунікаціях, що забезпечують досягнення раціональної згоди між індивідами. Зазначені процеси розгортаються в соціальних системах, де окремий суб'єкт має обмежені можливості впливати на них, саме тому проектування соціальної сфери повинно враховувати процеси саморегуляції соціальних інститутів [14, с. 66].

У даній роботі під соціальним проектуванням, відповідно до визначення Жаровської О., розуміється «конструювання варіантів оптимального майбутнього стану об'єкта з метою прийняття рішень в умовах невизначеності» [3, с. 285]. На її думку, в основу соціального проектування мають бути закладені такі параметри, як суперечливість соціального об'єкту; ба-

гатовекторність розвитку соціального об'єкту; множинність факторів його буття; суб'єктивні складові формування соціального очікування та прогнозу; фактори, що визначають різні критерії оцінки соціального об'єкту. Також дослідниця зазначає, що однією з характерних особливостей соціального проектування стає «громадська участь», громадська залученість в процеси соціальних змін. Тому соціально проектна діяльність «починає розглядатися не тільки як результат державної політики, а й як діяльність громадських організацій, як єдиний простір взаємодії соціальних партнерів» [3, с. 287].

Серед основних факторів соціокультурного проектування вона виокремлює проектну культуру, яка визначена дослідником як єдність знань, здібностей до проектування, цінностей, цілей, управлінських та організаційних відносин, прояви соціальної активності та творчої проектної діяльності, спрямованої на вирішення соціально значущих проблем. Викладене вказує на особливе призначення соціальної філософії у аналізі тих інновацій, яким підпорядковується суспільство або окрема його сфера. Виконуючи методологічну роль в класифікації соціальних інновацій та впливаючи на пізнавальну активність соціальних суб'єктів, філософія може розглядатися в якості своєрідної методологічної основи соціокультурних змін.

Існує велика кількість підходів до визначення місця, сутності соціального проектування, його структури. У найбільш загальному вигляді об'єктом соціального проектування є соціальна система (або підсистема), її елементи, їх взаємодія тощо. Результатом соціального проектування є модель, що відображає структуру проектованого об'єкта, його бажані характеристики, інші істотні аспекти. Відповідно до думки Сергі Т. та Щербини С., соціальне проектування дослідники зазвичай інтерпретують як «науку про загальні принципи, методи, прийоми, правила побудови концептуальних об'єктів (методів, планів, проєктів, програм) для вирішення складних соціальних проблем» [12, с. 195].

Соціальне проектування також представляє особливий вид планової діяльності, суть якої полягає в науково обґрунтованому визначенні основних параметрів формування майбутніх соціальних об'єктів або процесів при максимальному дотриманні та погодженні інтересів суспільства, соціальних груп і особистості: «Методологія проектування, що так розуміється, виступає своєрідним «мистецтвом», яке спирається на наукові і методологічні засоби, зокрема, на методологічний аналіз науки, інженерії, управління, традиційного проектування, мистецтва та ін.» [11, с. 13].

Один із перших напрямків, за яким необхідно аналізувати сутність соціального проектування – визнання або невизнання одним із критеріїв ефективності реалізації майбутнього проекту його позитивний вплив на ту проблемну ситуацію, на вирішення якої він спрямований: «Процес реформування не завжди дає бажані результати. Причиною цього є ряд проблем, однією з яких є нагальна потреба використання під час підготовки та реалізації реформ нових інструментів, зокрема соціального проектування. Залучення технологій соціального проектування в процес реформування надасть можливість визначити основні цілі та задачі реформи, визначити можливі варіанти розвитку подій, виключити можливі ризики...» [9, с. 451]. Ряд дослідників безпосередньо включають цей аспект у визначення соціального проектування, всередині якого здійснюється створення або трансформація існуючого соціального об'єкта. Незалежно від наслідків реалізації проєктів та їх оцінок різними суб'єктами ця діяльність є соціальним проектуванням за своєю суттю, оскільки вона спрямована на зміну характеристик соціального простору.

Соціальне проектування може мати різнопланові наслідки для різних соціальних груп, на які воно спрямоване, як позитивні, так і негативні. Позитивний ефект для однієї групи може мати негативну оцінку іншою групою. У цьому випадку можна говорити про суб'єктивний чинник оцінювання ефективності з точки зору досягнення цілей проекту з різних позицій. Мета проектування при цьому повинна включати в себе врахування суперечливих інтересів різних груп, спроби досягнення компромісу, оптимальності вибору [15, с. 221].

Необхідність застосування інноваційних технологій у соціальному проектуванні корелює із провідними тенденціями у розвитку суспільства: «...змінюється і осмислення людини, здат-

ної жити в постмодерному світі. Відбувається перехід від розуміння особистості як стабільної, структурованої системи, що має певний механізм розвитку і взаємодії зі світом, до усвідомлення того, що світ будується тут і зараз, а «Я» будується разом зі світом» [4, с. 54]. Відповідно до вищенаведеного зазначимо, що інноваційні концепції соціального проектування враховують ті зміни, які відбувалися в суспільстві під впливом віртуалізації та інших трансформаційних процесів.

Відповідно до думки Маркузе Г., технологія соціального проектування в індустріальному суспільстві перешкоджає його трансформації в посттехнологічне суспільство. Він розглядає проекти як концептуальний синтез і звертає увагу на реалізацію макросоціальних проектів. Реалізація соціальних проектів, у свою чергу, корелює з реалізацією технологічних проектів, які передбачають перетворення матеріальної дійсності. В результаті цього проводиться відмінність між природною формою матерії і формою матерії, яку вона придбала під впливом колективної історичної практики суб'єкта. Таким чином, технологічний проект розглядається як складова частина реалізації історичного проекту. До складу історичного проекту також включається філософський проект, науковий, соціально-політичний, соціально-економічний та інші різновиди проектів. Разом із цим, Маркузе виступає проти технологічного фетишизму: «Технологія задає проект, який відповідає технологічній дійсності. Однак, сама технологічна дійсність є явищем, що приходить історично. Чинний технологічний проект проектує своє історичне заперечення. В результаті цього історичні проекти мають тенденцію поляризуватися на проект побудови капіталізму і проект побудови комунізму» [18, с. 89]. Він критично ставиться до можливостей реалізації даних проектів. Вирішення цього протиріччя можливо, на його думку, за допомогою реалізації проекту побудови посттехнологічного суспільства.

За визначенням Фромма Е., реалізація індустріального проекту призводить не тільки до певних позитивних явищ, а й до виникнення соціальної патології. Так само як і Маркузе, він критично ставиться до реалізації індустріального проекту, відзначаючи позитивні і негативні результати його реалізації. Позитивним результатом реалізації індустріального проекту він вважає концентрацію трудових зусиль людей, привчання людей до дисципліни і порядку, оскільки в індустріальному суспільстві діють закони ринку, який є основою структури людських відносин у капіталістичному суспільстві. Функціонування ринку сприяє розвитку конкуренції між людьми, необхідність якої призвела до посилення суперництва, яке він описує за допомогою характерології [16, с. 114]. В результаті розвитку товарно-грошових відносин виникає абстрактний, кількісний підхід до оцінки речей і людей. Людину починають оцінювати за кількістю грошей, якими вони володіють. Під впливом товарно-грошових відносин виникає відчуження у стосунках між людьми.

Виникнення відчужень Фромм розглядає як прояв соціальної патології, яка розуміється як якась хвороба, що набула поширення в суспільстві як недоліки, властиві соціальній організації, наприклад, бюрократичній організації управління [16, с. 116]. Природа відчуження тісно пов'язана з рутинізацією людського існування.

Формування гуманістичного підходу до управління суспільством передбачає гуманізацію технологій, які використовуються для реалізації соціальних проектів. Гуманізація індустріального суспільства передбачає розвиток великомасштабної централізованої організації, гуманістичного планування і використання досягнень технічного прогресу, зокрема кібернетики, автоматики і комп'ютерів в інтересах задоволення потреб людини.

Поппер К. також відзначив виникнення соціальної патології в результаті реалізації великомасштабних соціальних проектів. Він критично ставився до реалізації т.зв. «макросоціальних історичних проектів» [19, с. 48]. Для обґрунтування своєї точки зору він розглядає приклади утопічних макросоціальних проектів, виступає з критикою історизму в соціальному прогнозуванні та проектуванні. Для здійснення соціальних перетворень Поппер пропонує використовувати менш масштабні соціальні проекти і поелементні приватні технології. Таким чином, відповідно до його точки зору, можна уникнути тоталітаризму, виникнення якого можливо при реалізації макросоціальних проектів. За його думкою, суспільство поки готово тільки до використання технології реалізації проектів менш масштабних.

Тоффлер О. стверджує, що технологія соціального проектування призводить до революційного перетворення індустріального суспільства в постіндустріальне. Він вважає, що у процесі суспільного розвитку необхідно використовувати як макросоціальні проекти, так і мікросоціальні проекти [20, с. 167]. Відповідно до його концепції, соціальні нововведення здійснюються у вигляді хвильових перетворень, тобто у процесі соціального розвитку розрізняються три хвилі: перша хвиля пов'язана з використанням сільськогосподарської технології, друга хвиля пов'язана з використанням машинної технології, третя хвиля пов'язана з використанням комп'ютерних технологій для впровадження соціальних нововведень.

В умовах віртуалізації суспільства проектна діяльність значно оптимізується внаслідок високої швидкості виникнення і поширення даного типу інновацій, тобто комп'ютерних технологій та комп'ютерних мереж, їх використання у соціальному проектуванні змінює сам принцип функціонування суспільства як системи. Технологічна і соціальна складові віртуального простору є одним із факторів соціальних перетворень. Тому сьогодні паралельно із соціальним середовищем, в якому реалізується соціальне проектування, створюється віртуальний світ, у якому проводиться цикл експериментальних досліджень, пов'язаних із імітаційним моделюванням життєвого циклу проекту, його продукції та дій на ринку, тому одним із видів інноваційних технологій у соціальному проектуванні є віртуальні проекти.

Аналізуючи процеси, які притаманні сучасному суспільству, Гараедагі Дж. говорить про доцільність використання в соціальному проектуванні такого інноваційного методу, як інтерактивне моделювання, що дозволяє також використовувати можливості новітніх технологій. Інтерактивне моделювання застосовується для того, щоб сформулювати проблему і для вироблення найбільш оптимального варіанту її вирішення в майбутньому. Він вважає необхідним об'єднати інтерактивне моделювання із трьома іншими елементами: ітеративним процесом дослідження, ітеративним мисленням і негентропічною поведінкою в системній методології соціального проектування [17, с. 186]. Ітеративний процес дослідження описує процес наближення моделі до заданого стану. У процесі ітеративного дослідження Гараедагі Дж. рекомендує керуватися цілісним мисленням, яке має враховувати всі основні положення системної методології і яке необхідно для осмислення сутності складного предмета.

Проектна робота в умовах інформатизації та віртуалізації системи соціальних відносин дозволила різко збільшити можливості обміну будь-якою інформацією в локальних і глобальних мережах: «В умовах розвитку сучасного суспільства у науковому соціально-філософському дискурсі на особливу увагу заслуговує проблематика віртуалізації соціальної реальності, соціальних взаємовідносин та процесів інституціоналізації суспільства. Розвиток і функціонування сучасного суспільства характеризуються трансформацією соціальних взаємовідносин та перенесенням комунікаційних процесів у площину інформаційно-комунікаційних мереж» [7, с. 64]. Це дозволило забезпечити постійну готовність працівника незалежно від географічних і часових меж, наприклад, за допомогою комп'ютерних баз даних, що дозволяють вводити структуровану інформацію, зберігати великі обсяги даних, вводити запити на отримання інформації, автоматично генерувати звіти.

Соціальне проектування в умовах віртуалізації включає також моделювання етапів проектного процесу, де створюється так звана функціональна модель, яка дозволяє описати і залежність одних компонентів системи від інших. При проектуванні інформаційних систем в основі яких, як правило, лежать бази даних, цей принцип застосовується для всебічного вивчення діяльності об'єкта інформатизації. Вся отримана інформація дає можливість реалізувати інформаційну систему відповідно до прийнятих в організації правил. Модель дозволяє досить точно описати структуру і функції системи, що моделюється, пов'язати потоки оброблюваної інформації і об'єкти, що сприймають, що виробляють і передають цю інформацію. Дана модель може використовуватися для більш глибокого розуміння функцій і призначення цієї системи, взаємодії її підсистем між собою, аналізу зв'язків системи з її оточенням.

Результати дослідження. Інновації у соціальному проектуванні в умовах віртуалізації суспільства пов'язані також із залученням у проектну діяльність ресурсів віртуаль-

ного простору, яка забезпечує не тільки різні стадії розробки проєкту, а його повну або часткову реалізацію не лише у соціальному, а також у віртуальному просторі сучасного суспільства.

В умовах віртуалізації суспільства констатуємо актуалізацію інтересу до віртуальних проєктів. В результаті появи нових можливостей, що надаються глобальними комп'ютерними мережами, віртуальний простір надає можливість реалізовувати проєктну діяльність, на яку не розповсюджуються просторові та часові обмеження. Саме віртуалізація як глобальний процес сприяє оптимізації соціального проєктування завдяки перенесенню певного комплексу дій в простір віртуальний.

Ефективне соціальне проєктування у сучасних умовах можливе при вдосконаленні технології соціального проєктування із урахуванням змін, яким підпорядковується суспільство у глобальних масштабах. У процесі розробки і реалізації соціального проєкту використовуються як вже наявні технології, так й інноваційні.

Висновки. В умовах сьогодення віртуалізація розглядається в якості універсальної, атрибутивної особливості сучасного суспільства, що має свою специфіку впливу на різні сфери та елементи його функціонування, у тому числі на соціальне проєктування.

Важливу роль у соціальному проєктуванні відіграє проєктна культура, котра визначається як єдність знань, цінностей, цілей, управлінських та організаційних відносин, спрямованих на вирішення соціально значущих проблем.

Віртуалізація суспільства сприяє використанню ресурсів віртуального простору у соціальному проєктуванні. Таким чином, віртуальний простір є одним із інструментів конструювання соціальних змін.

Паралельно із соціальним середовищем, в якому реалізується проєкт, створюється віртуальний підпроєкт, у якому проводиться цикл досліджень, пов'язаних із моделюванням життєвого циклу проєкту та його впливу на соціальне середовище. Віртуальні проєкти є одним із видів інноваційних інструментів в соціальному проєктуванні в умовах віртуалізації суспільства. Актуалізація інтересу до віртуальних проєктів обумовлена масовим впровадженням інформаційних технологій та збільшенням сфер їх дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О. Соціальне проєктування: навч. посіб. Київ : Київськ. Ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 128 с.
2. Бутченко Т. Соціальне проєктування : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Соціальна робота» освітньо-професійної програми «Соціальна робота». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 107 с.
3. Жаровська О. Технології соціального проєктування у підготовці фахівців соціономічних професій. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6, No. 3. pp. 285–295.
4. Кleshня Г. Соціальне проєктування як спосіб майбутньотворення в інформаційному суспільстві. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2017. № 1(25). С. 53–57.
5. Кleshня Г. Суб'єкт & суспільство у соціальному проєктуванні. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2024. № 1 (39). С. 37–42.
6. Кравцов Ю. Про парадокс феноменологічної інтерпретації співвідношення реальності соціальної і віртуальної. *Мультиверсум*. 2008. Вип. 75. С. 13–23.
7. Литовченко І. Віртуалізація соціальної реальності та соціальних інститутів в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2020. № 1 (31). С. 64–66.
8. Любимий Я. Проблеми віртуалізації інформаційного суспільства. *Вісник національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія*. 2014. № 1. С. 15–20.
9. Нагорна Г. Соціальне проєктування: історія становлення та розвитку. *«Young Scientist»*. № 5 (32). 2016. С. 451–454.
10. Поліщук О., Поліщук О. Вплив віртуалізації суспільного життя на комунікацію людини (соціально-філософський аспект). *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків : ХНПУ, 2017. Вип. 49. с.219–229.

11. Романенко М. Соціальні та парадигмально-когнітивні детермінанти розвитку сучасної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. філос. н. : спец. 09.00.10 «Філософія освіти». Дніпропетровськ, 2003. 32 с.
12. Серга Т., Щербина С. Соціальне проєктування: сутність, призначення, методологія. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2024. Вип. 1(54). С. 195–199.
13. Шкуро В. П. Підвищення якості реалізації соціальних проєктів. *Збірник наукових праць. Психологічні науки*. Т. 2. Вип. 9. 2016. С. 265–269.
14. Berger P. and Luckmann T. (1966). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London : Penguin Books, 250 p.
15. Carley K. M., Newell A. The Nature of the Social Agent. *Journal of Mathematical Sociology*. 1994. N 19 (4). P. 221–262.
16. Fromm E., Anderson L. A. *The Sane Society*. 2nd Edition. N.Y.: Routledge, 2017. 432 p.
17. Gharajedaghi J. *Systems Thinking: Managing Chaos and Complexity: A Platform for Designing Business Architecture* 3rd Edition. Burlington : Morgan Kaufmann, 2011. 376 p.
18. Marcuse H. *One-Dimensional Man: Studies in the Ideology of Advanced. Industrial Society*. N.Y. : Routledge, 2002. 336 p.
19. Popper K. *The Open Society and Its Enemies*. The Open Society and Its Enemies. 1st Edition. London: Routledge, 2011. 800 p.
20. Toffler A. *Future Shock*. N.Y. : Bantam Books, 1972. 562 p.

REFERENCES

1. Bezpalko, O. (2010). *Sotsialne proektuvannia: navch. posib. [Social Design: A Tutorial]* Kyiv : Kyivsk. Un-t imeni Borysa Hrinchenka, 128 s. [in Ukrainian].
2. Butchenko, T. (2020). *Sotsialne proektuvannia : navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv stupenia vyshchoi osvity bakalavra spetsialnosti “Sotsialna robota” osvitho-profesiinoi prohramy “Sotsialna robota” [Social Design: a study guide for applicants for a bachelor’s degree in the specialty “Social Work” of the educational and professional program “Social Work”]* Zaporizhzhia : ZNU, 107 s. [in Ukrainian].
3. Zharovska, O. (2019). Tekhnolohii sotsialnoho proektuvannia u pidhotovtsi fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [Social design technologies in the training of socioeconomic professions specialists]. *Social Work and Education*, 6, 3, 285–295. [in Ukrainian].
4. Kleshnia, H. (2017). Sotsialne proektuvannia yak sposib maibutnotvorennia v informatsiinomu suspilstvi. [Social engineering as a way of creating the future in the information society]. *Visnyk NAU. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia*, 1(25), 53–57. [in Ukrainian].
5. Kleshnia, H. (2024). Subiekt & suspilstvo u sotsialnomu proektuvanni. [Subject & Society in Social Design]. *Visnyk NAU. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia*, 1 (39), 37–42. [in Ukrainian].
6. Kravtsov, Yu. (2008). Pro paradoks fenomenolohichnoi interpretatsii spivvidnoshennia realnosti sotsialnoi i virtualnoi. [On the paradox of the phenomenological interpretation of the relationship between social and virtual reality]. *Multyversum*, 75, 13–23. [in Ukrainian].
7. Lytovchenko, I. (2020). Virtualizatsiia sotsialnoi realnosti ta sotsialnykh instytutiv v umovakh rozvytku informatsiinoho suspilstva. [Віртуалізація соціальної реальності та соціальних інститутів в умовах розвитку інформаційного суспільства]. *Visnyk NAU. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia*, 1 (31), 64–66. [in Ukrainian].
8. Liubyvyi, Ya. (2014). Problemy virtualizatsii informatsiinoho suspilstva. [Problems of virtualization of the information society]. *Visnyk natsionalnoho aviatyinoho universytetu. Ser. : Filosofiia. Kulturolohiia*, 1, 15–20. [in Ukrainian].
9. Nahorna, H. (2016). Sotsialne proektuvannia: istoriia stanovlennia ta rozvytku. [Social engineering: history of formation and development]. *“Young Scientist”*, 5 (32), 451–454. [in Ukrainian].
10. Polishchuk, O., & Polishchuk, O. (2017). Vplyv virtualizatsii suspilnoho zhyttia na komunikatsiiu liudyny (sotsialno-filosofskyi aspekt). [The impact of virtualization of social life on human communication (socio-philosophical aspect)]. *Naukovyi visnyk. Serii “Filosofiia”*, 49, 219–229. [in Ukrainian].

11. Romanenko, M. (2003). *Sotsialni ta paradyhmalno-kohnityvni determinanty rozvytku suchasnoi osvity : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d. filos. n. : spets. 09.00.10 "Filosofia osvity"*. [Social and paradigmatic-cognitive determinants of the development of modern education: author's abstract of the dissertation for the degree of Doctor of Philosophy: specialty 09.00.10 "Philosophy of Education"]. Dnipropetrovsk, 32 s. [in Ukrainian]
12. Serha, T., & Shcherbyna, S. (2024). *Sotsialne proiektuvannia: sutnist, pryznachennia, metodolohiia* [Social design: essence, purpose, methodology]. *Naukovyi visnyk uzhhorodskoho universytetu. Serii: "Pedahohika. Sotsialna robota"*, 1(54), 195–199. [in Ukrainian].
13. Shkuro, V. (2016). *Pidvyshchennia yakosti realizatsii sotsialnykh proektiv* [Improving the quality of implementation of social projects]. *Zbirnyk naukovykh prats. Psykholohichni nauky*, 9 (2), 265–269. [in Ukrainian]
14. Berger, P., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books, 250 p.
15. Carley, K. M., & Newell, A. (1994). The Nature of the Social Agent. *Journal of Mathematical Sociology*, 19 (4), 221–262.
16. Fromm, E., & Anderson, L. A. (2017). *The Sane Society*. 2nd Edition. N.Y.: Routledge, 432 p.
17. Gharajedaghi, J. (2011). *Systems Thinking: Managing Chaos and Complexity: A Platform for Designing Business Architecture* 3rd Edition. Burlington: Morgan Kaufmann, 376 p.
18. Marcuse, H. (2002). *One-Dimensional Man: Studies in the Ideology of Advanced. Industrial Society*. N.Y. : Routledge, 336 p.
19. Popper, K. (2011). *The Open Society and Its Enemies*. The Open Society and Its Enemies. 1st Edition. London: Routledge, 800 p.
20. Toffler, A. (1972). *Future Shock*. N.Y. : Bantam Books, 562 p.

Palchynska Mariana Viktorivna

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Journalism, Social Communications, and IT Law
State University of Intelligent Technologies and Telecommunications
1 Kuznechna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5860-9546

Kokoriev Oleksii Viktorovich

Doctor of Political Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Journalism, Social Communications and IT Law
State University of Intelligent Technologies
and Telecommunications
1 Kuznechna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7391-2498

SOCIAL DESIGN IN THE CONDITIONS OF VIRTUALIZATION OF SOCIETY

The relevance of the chosen topic is due to the need to analyze social design as a system of actions aimed at creating optimal changes in society and its components in conditions of socio-cultural transformations and uncertainty. The processes inherent in modern society on a global scale, in particular, virtualization, require the use of the most effective methods of social design, capable of promoting the adaptation of the individual, social groups, institutions and society as a whole to changes.

The purpose of the article is to characterize the features of social design in the context of the virtualization of society.

Objectives:

- to analyze the concept of “social design”;
- to outline the role of social design in a society subject to further virtualization;
- to determine the degree of influence of social design on the life of the individual and social institutions in modern socio-cultural conditions.

Research methodology. *The study of the role of social design in the context of virtualization of social and personal existence is based on the principles of the integrated application of methods of socio-philosophical analysis.*

The main methodological tools for studying the features of virtualization processes are the systemic and socio-cultural approaches in their dialectical unity.

The systemic approach made it possible to study modern society in a complex of transformational processes and to identify the leading characteristics of social design in the context of the virtualization of society.

The sociocultural approach, focused on understanding society as a dynamic sociocultural system, was used to determine the significance of social design for the development of society in modern conditions and its effective adaptation to changes.

The dialectical method made it possible to analyze the process of virtualization of social practices and to outline the contradictions of the implementation of some innovations, in particular in social design.

Research results. *Innovations in social design in the context of virtualization of society are also associated with the involvement of virtual space resources in design activities, which ensures not only the various stages of project development, but also its full or partial implementation not only in the social, but also in the virtual space of modern society.*

In the context of the virtualization of society, we note the actualization of interest in virtual projects. It is virtualization as a global process that contributes to the optimization of social design by transferring a certain set of actions to the virtual space.

Effective social design in modern conditions is possible by improving the technology of social design, taking into account the changes that society is subject to on a global scale. In the process of developing and implementing a social project, both existing technologies and innovative ones are used.

Key words: *social design, social transformations, virtualization, modern society, innovations.*

Дата надходження статті: 19.10.2025

Дата прийняття статті: 04.11.2025

Опубліковано: 26.12.2025